

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Kiteellä on paljon pitkäaikaistyöttömyyttä ja työpaikkojen määrä melko vähäinen. Lisäksi alueella on paljon matalapalkka/osa-aikaisissa/määräaikaisissa työsuhteissa työskenteleviä ihmisiä. Lisäksi välimatkat ja suhteellisen kalliit liikkumiskustannukset vaikeuttavat työn vastaanottamista kauempaa. Usein muuttaminenkaan ei ole työhakijalle taloudellisesti kannattava vaihtoehto. Muun muassa edellä mainituista syistä työllistyminen ei ole Itä-Suomen alueella helppoa ja ansiopäivärahan määrän alentaminen portaittain ei valitettavasti lisää avoimena olevien työpaikkojen määrää eikä toivotussa määrin ratkaise työpaikkojen ja työntekijöiden kohtaanto-ongelmaa.

Alueellisesti ansiopäivärahan alentaminen laskee alueen ansiotasoa ja vaikuttaa mm. palveluiden käyttöä vähentävästi, mikä edelleen lisää työttömyyttä. Samoin ansiotason laskulla tietyn rajan alle voidaan olettaa olevan vaikutusta ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin.

Lausuttavaa palkkatuetta työtä ja työssäoloehdosta koskevasta ehdotuksesta?

Palkkatukityö on ollut pitkäaikaistyöttömille merkittävä väylä ja mahdollisuus työelämään kiinni pääsemiseksi ja työssäoloehdon kerryttämiseen. Varsinkin Kiteen kaupungin talousalueella, jossa työllisyystilanne on hankala, väki vanhenee ja kiinnostus työkyvyn osalta heikompien työnhakijoiden työllistämiseen on heikkoa. Palkkatukityöllä on voinut päästä työelämään kiinni myös erilaisista vaikeuksista kärsivät ihmiset. Kaupungin työllisyysneuvosto on perustunut pitkälti palkkatukityöllistämiseen, työkokeiluihin sekä kuntouttavaan työtoimintaan, mutta ehdotetun lakimuutoksen jälkeen mikään näistä ei tulevaisuudessa poistaisi henkilöitä työmarkkinatukilistalta. Työttömyystilanne on alueella tälläkin hetkellä haastava, työttömyysjaksot pitkittyvät edelleen ja uudistusten jälkeen työmarkkinatukilaskulla henkilömäärän oletetaan kasvavan ja tuovan siten kaupungille lisää kustannuksia. Kustannusten on laskettu Kiteen kaupungin osalta nousevan nykyisestä noin 1 miljoonasta eurosta 1,5 miljoonaan euroon lakimuutosten seurauksena.

Lausuttavaa työllistämisvelvoitteen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

-

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

-

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdosta ja ansiopäivärahan määrää koskevista ikäsidonnoista poikkeuksista?

Kiteen kaupungin alueella erityisesti ikääntyneiden työttömien määrä on jo nyt korkea ja näiden henkilöiden asemaa ehdotettu lakimuutos heikentää. Jatkossa ikääntyneiden mahdollisuudet päästä takaisin työelämään ovat entistä heikommat ja kun alueella on valitettavasti muutenkin työpaikkoja vähemmän tarjolla, vaikuttaa muutos monen kuntalaisen elämään. Kaupungin kannalta muutos näkyy siinä, että työmarkkinatukilaskulla on jatkossa enemmän iäkkäämpiä työttömiä, joiden on muita vaikeampi työllistyä ja sitä kautta kaupungin työllisyysmenot kasvavat. Lakimuutosehdotus vaikuttaa merkittävästi myös näiden ihmisten konkreettiseen toimeentuloon, terveyteen ja pitkällä aikavälillä myös toimintakykyyn.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Työttömyysturvalain muutosten lisäksi hallituksen suunnittelemat sosiaaliturvan muutokset tekevät tilanteesta entistä haastavamman kokonaisuudessaan; mm. työttömyysturvan lapsikorotuksen poistuminen, asumistuen leikkaukset, työttömyysturvan suojaosuuden poistuminen jne. Yhteensä näillä muutoksilla on merkittävä vaikutus alueemme ihmisten elämään, syrjäytymisen lisääntymiseen ja ostovoiman heikkenemiseen. Kiteen kaupunki katsoo, että lakiehdotuksen tavoitteet eivät toteudu alueellamme toivotulla tavalla ja lakiehdotus ei ota huomioon eri alueiden erilaisia haasteita ja väestön rakenteellisia alueellisia eroja tarpeeksi kattavasti.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Itä-Suomen pitkät matkat ja valmiiksi heikompi työttömyystilanne ja väestön ikärakenne eivät helpotu ehdotetuilla lakimuutoksilla. Vaikutusten arvioinnissa tulisi huomioida alueelliset haasteet ja niiden vaikutus tavoiteltaviin muutoksiin. Itä-Suomessa työssäkäyntialueella ei ole tarjolla samalla tavalla työtä kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ja julkisen liikenteen huonompi saatavuus ja pitkät työmatkat aiheuttavat haasteita ihmisten työllistymiselle.

Ehdotetuilla muutoksilla on suora vaikutus ihmisten toimeentuloon ja hyvinvointiin. On vaarana, että muutosten myötä ihmisten ostovoima laskee ja palvelujen tarjonta heikkenee. Kunnille on tulossa joka tapauksessa TE24-uudistuksen myötä lisävelvoitteita, jotka lisäävät kustannuksia ja näillä ehdotetuilla lakimuutoksilla lisätään kuntien työllisyysmenojen kasvua.

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

TE24-uudistuksen vuoksi kunnille on tulossa muutoinkin lisää tehtäviä sekä kustannuksia. Tässä yhteydessä kaavailut lakimuutokset aiheuttavat lisätyötä ja lisäävät kuntien kustannuksia jatkossa. Lisäksi on vaarana, että muutosten vuoksi työllisyyspalveluita, opastusta ja neuvontaa tarvitsevien kuntalaisten määrä kasvaa ja tämä tulee aiheuttamaan työllisyyspalveluiden puolella lisäresurssien tarvetta ja edelleen kustannuksia.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

Palkkatukityöllistämisellä on ollut iso vaikutus esim. pienyrittäjien ja yhdistysten asemaan. Kaavailut muutokset voivat vaikuttaa palkkatukityön määrään ja sen kannattavuuteen jatkossa.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Kokonaisuutena on ymmärrettävää pyrkiä kannustavaan järjestelmään ja samaan ihmiset töihin mahdollisimman kattavasti. Tämä on merkittävä kansantaloudellinen tavoite. On kuitenkin syytä huomata, että alueet ovat Suomessa jo nyt eriytyneet merkittävästi monen tekijän osalta. Pohjois-Karjalassa ja Kiteellä ikäpyramidi on pohja ylöspäin ja syntyvyys matalaa. Nuoremmista ikäluokista muutetaan Etelä- ja Länsi-Suomeen ja jäljelle jää lähinnä vanhenevaa väestönosaa. Työttömyyden kohdatessa vanhenevan väestönosan (50+) työllistymisen edellytykset ovat heikot. Useilla on omistusasunnot, joiden arvon kehitys on ollut laskevaa, joten muuttaminen ei ole kannattava vaihtoehto. Välimatkat ovat pitkät ja työmatkakulut näin ollen melko korkeat. Kouluttautumisen edellytykset heikkenevät vielä nykyisestä aikuiskoulutustuen poistumisen myötä. Tämä tarkoittaa monissa tapauksissa eräänlaiseen ”selviytymisvaiheeseen” siirtymistä ennen eläkkeelle pääsemistä. Mikäli ansiotaso laskee tänä aikana liian alas, tarkoittaa se heikkoa elämänlaatua, heikompaa ravitsemusta ja elämänhallinnan edellytysten heikkenemistä. Edellä mainitut seikat voivat johtaa myös sairastavuuden kasvuun ja sotekulujen kasvuun.

Yhteenvedona voisi todeta, että Suomi on alueiden osalta polarisoitunut siinä määrin, että samat ”lääkkeet” eivät todennäköisesti tuota toivottuja tuloksia kaikilla alueilla. Ehdotetut lakimuutokset esimerkiksi Kiteellä todennäköisesti huonontavat kokonaistilannetta ihmisten, talouden ja alueen elinvoiman osalta.

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakoikeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

Korpi Tuula
Kiteen kaupunki